

Obsah

Seznam zkratek XIII

Obecná farmakologie

1

Dějiny farmakologie	2	Prostup membránami	26
Dějiny farmakologie	2	Transportéry léčiv	28
Myšlenka	2	Možné způsoby distribuce léčiva	30
Podnět	2	Vazba léčiv na plazmatické proteiny	32
O začátcích	3	Eliminace léčiv	34
Osamostatnění oboru	3	Játra jako eliminační orgán	34
Konsolidace – všeobecné uznání	3	Biotransformace léčiv	36
Status quo	3	Metabolismus léčiv působením enzymového systému cytochromu P450	38
Původ léčiv	4	Enterohepatální cirkulace	40
Droga a účinná látka	4	Konjugační reakce	40
Cíle izolace účinných látek	4	Ledviny jako eliminační orgán	42
Rostliny jako zdroj účinných léků	6	Presystémová eliminace	44
Vývoj léčiv	8	Farmakokinetika	46
Vývoj léků	8	Koncentrace léčiva v organismu v závislosti na čase – exponenciální funkce	46
Analogické látky a nadměrné množství názvů	10	Časový průběh koncentrace léčiva v plazmě	48
Aplikace léčiv	12	Průběh koncentrací látky při pravidelném opakovaném podávání	50
Perorální aplikační formy	12	Časový průběh koncentrace léčiva při nepravidelném podávání	50
Inhalační aplikace léčiva	14	Kumulace: Dávka, interval mezi dávkami a cílené dosažení požadované hladiny	52
Dermatologika	16	Změny charakteru eliminace v průběhu podávání léčiva	52
Dermatologika pro ochranu kůže	16	Kvantitativní zákonitosti účinků léčiv	54
Dermatologika jako vehikula	16	Vztah mezi dávkou a účinkem	54
Od podání léčiva k jeho distribuci v organismu	18	Vztah mezi koncentrací a účinkem	56
Cílová místa účinku v buňce	20	Křivky vztahu mezi koncentrací a účinkem	56
Možná cílová místa působení farmak ...	20		
Distribuce v organismu	22		
Vnější bariéry organismu	22		
Bariéry mezi krví a tkáněmi	24		

Interakce léčiva s receptorem	58	Nežádoucí účinky léčiv	72
Křivky vztahu mezi koncentrací a vazbou	58	Nežádoucí účinky léčiv, vedlejší účinky .	72
Typy vazeb	60	Příčiny nechtěných a nežádoucích účinků	72
Kovalentní vazba	60	Alergie na léčiva	74
Nekovalentní vazba	60	Kožní reakce	76
Agonisté a antagonisté	62	Poškození plodu, resp. novorozence léčivem v průběhu těhotenství a kojení .	78
Modely molekulárních mechanismů působení agonistů a antagonistů	62	Farmakogenetika	80
Jiné formy antagonismu	62	Farmakogenetika	80
Enantioselektivita účinku léčiv	64	Účinky nezávislé na léčivu	82
Typy receptorů	66	Placebo	82
Mechanismus působení receptorů spřažených s G-proteinem	68		
Časový průběh plazmatických koncentrací a účinek léčiva	70		

Speciální farmakologie

85

Léčiva ovlivňující sympatikus	86	Inhibice žlázné sekrece	108
Sympatický nervový systém	86	Relaxace hladkých svalů	108
Struktura sympatického nervového systému	88	Zrychlení srdeční činnosti	110
Adrenergní synapse	88	Útlum některých oblastí centrálního nervstva	110
Subtypy adrenergních receptorů a účinky katecholaminů	90	Biogenní aminy	112
Účinky na hladké svalstvo	90	Dopamin	112
Ovlivnění srdce	90	Histamin	114
Metabolické účinky	92	Serotonin	116
Desenzibilizace receptorů	92	Látky zvyšující účinky serotoninu ..	116
Vztahy mezi strukturou a účinkem sympatomimetik	94	Inhibitory účinku serotoninu	116
Nepřímá sympatomimetika	96	Substance P	118
α -sympatomimetika a α -sympatolytika .	98	Aminokyseliny	118
α -sympatomimetika	98	Vazodilatancia	120
α -sympatolytika	98	Vazodilatancia – přehled	120
β -sympatolytika	100	Organické nitráty	122
Léčiva ovlivňující parasimpatikus ...	102	Antagonisté kalcia (blokátory kalciových kanálů)	124
Parasympatický nervový systém	102	Deriváty dihydropyridinu	124
Cholinergní synapse	104	Verapamil a jiní kationtický amfilní antagonisté vápníku	124
Parasympatomimetika	106		
Parasympatolytika	108		

Inhibitory systému renin-angiotenzin-aldosteron	126	Antihiperlipidemika	154
Inhibitory systému renin-angiotenzin-aldosteron	126	Léčiva snižující koncentraci lipidů v plazmě	154
Léčiva působící na hladké svaly	128	Diuretika	158
Léčiva ovlivňující hladkou svalovinu orgánů	128	Diuretika – přehled	158
Léčiva ovlivňující srdce	130	Zpětná resorpce NaCl v ledvinách	160
Léčiva ovlivňující srdce	130	Akvaporiny (AQP)	160
Srdeční glykozidy	132	Osmotická diuretika	160
Antiarytmika	134	Sulfonamidová diuretika	162
Léčiva ovlivňující cíleně sinoatriální a atrioventrikulární uzel	134	Diuretika šetřící kalium	164
Nespecifické ovlivnění tvorby a vedení vzruchu	134	Vazopresin (adiuretin, ADH) a jeho deriváty	164
Elektrofysiologické účinky antiarytmik typu blokátorů Na ⁺ -kanálu	136	Poruchy hospodaření vodou a elektrolyty	166
Antianemika	138	Poruchy hospodaření vodou a elektrolyty	166
Léčiva používaná k léčení anémií	138	Poruchy homeostázy Na ⁺	166
Erytropoéza	138	Poruchy homeostázy K ⁺	166
Vitamin B ₁₂	138	Gastrointestinální trakt	168
Kyselina listová	138	Terapie žaludečních a dvanáctníkových vředů	168
Anémie z nedostatku železa	140	Terapie hyperacidity	168
Antitrombotika	142	Projimadla (laxancia)	168
Profylaxe a terapie trombóz	142	Obstipancia	172
Vitamin K a jeho antagonisté	144	Léčiva ovlivňující motorický systém ..	174
Perorální antikoagulancia	144	Léčiva ovlivňující motorické funkce ..	174
Možnosti interakcí s hydroxykumariny	144	Centrální myorelaxancia a toxiny ..	174
Nová perorální antikoagulancia	144	Periferní myorelaxancia	176
Heparin	146	Depolarizující myorelaxancia	176
Hirudin a jeho deriváty	146	Nedepolarizující myorelaxancia	178
Fibrinolytika	148	Ovlivnění kontraktálního systému ..	178
Inhibitory agregace trombocytů	150	Léčiva potlačující bolest	180
Presystémové účinky kyseliny acetylsalicylové (ASA)	150	Vznik a dráha pocitu bolesti	180
Náhražky plazmy	152	Eikosanoidy	182
Náhražky plazmy	152	Analgetika-antipyretika a nesteroidní antiflogistika (NSA)	184
		Analgetika-antipyretika	184

Nesteroidní antiflogistika (NSA)	184
Inhibitory cyklooxygenázy (COX)	186
Lokální anestetika	188
Opioidy = opiáty	194
Speciální opioidy	198
Léčiva působící na CNS	200
Celková anestezie a celková anestetika	200
Inhalační celková anestetika	202
Injekční celková anestetika	204
Benzodiazepiny	206
Antagonista benzodiazepinů	206
Farmakokinetika benzodiazepinů	208
Farmakoterapie depresí	210
Mánie	214
Farmakoterapie manických stavů	214
Farmakoterapie schizofrenie	216
Neuroleptika	216
Hormony	220
Hormony hypotalamu a hypofýzy	220
Terapie podáváním hormonů štítné žlázy	222
Hypertyreóza a tyreostatika (antityreoidální látky)	224
Terapie glukokortikoidy	226
Substituční terapie	226
Farmakodynamická terapie glukokortikoidy	226
Androgeny, anabolika, antiandrogeny	230
Inhibitory	230
Zrání vajíčka a ovulace, tvorba estrogenů a gestagenů	232
Přípravky s estrogeny	232
Přípravky s gestageny	232
Perorální kontraceptiva	234
Antiestrogeny a antigestageny	236
Inhibitory aromatázy	238
Diabetes mellitus	240
Inzulinové přípravky	240
Různé aplikační formy	240
Různé sekvence aminokyselin	240
Dlouhodobě účinné inzulinové analogy	240
Léčení inzulindependentního diabetes mellitus (diabetu typu I)	242
Nežádoucí účinky inzulinu	242
Terapie diabetu typu II	244
Perorální anti-diabetika	246
Léčiva zabezpečující homeostázu kalcia	248
Antibakteriální látky	250
Farmaka proti bakteriálním infekcím	250
Inhibitory syntézy buněčné stěny	252
Látky vytvářející póry v membráně	256
Inhibitory syntézy kyseliny tetrahydrolistové	256
Inhibitory funkce DNA	258
Inhibitory proteosyntézy	260
Látky proti infekcím vyvolaným mykobakteriemi	264
Antituberkulózní látky	264
Léčiva proti lepre	264
Antimykotika	266
Léčiva používaná při mykózách	266
Virostatika	268
Farmakoterapie virových infekcí	268
Léčiva používaná při léčbě infekce HIV	272
Inhibitory reverzní transkriptázy – nukleosidové inhibitory	272
Nenukleosidové inhibitory	272
Inhibitory HIV-proteázy	272
Rezervní léčiva	272
Antiparazitární látky	274
Látky používané proti endoparazitům a ektoparazitům	274
Antimalarika	276
Terapie dalších tropických chorob	278

Léčiva používaná proti maligním tumorům	280	Antidota	294
Léčiva používaná proti maligním tumorům	280	Antidota k léčení otrav	294
Interference se signálními mechanismy buněčné proliferace	284	Omamné a zneužívané látky	298
Speciální antineoplastické látky	286	Psychotomimetika, omamné jedy (psychedelika, halucinogeny)	298
Mechanismy rezistence na cytostatika	286	Účinky nikotinu	300
Imunomodulátory	288	Lokalizace nikotinových receptorů	300
Inhibice imunitních reakcí	288	Účinky nikotinu	300
Inhibitory kalcineurinu, sirolimus	290	Prostředky pro odvyknutí kouření	300
Inhibitory migrace leukocytů	292	Následky kouření tabáku	302
		Alkoholismus	304

Terapie vybraných onemocnění **307**

Terapie vybraných onemocnění	308	Emeze a antiemetika	328
Hypertenze	308	Poruchy spánku a hypnotika	330
Angina pectoris	310	Lokální farmakoterapie glaukomu	332
Angina pectoris, antianginóza	312	Osteoporóza	334
Akutní koronární syndrom – infarkt myokardu	314	Dna a její léčba	336
Chronická srdeční insuficience	316	Obezita – následky a přístup k léčbě ..	338
Septický šok	318	Atopie a antialergické léčení	340
Antiparkinsonika	320	Bronchiální astma	342
Antiepileptika	322	Revmatická artritida	344
Migréna a její léčba	326	Chronická zánětlivá střevní onemocnění	346

Literatura pro další studium **349**

Rejstřík **351**

Obecná farmakologie

Dějiny farmakologie	2
Původ léčiv	4
Vývoj léčiv	8
Aplikace léčiv	12
Cílová místa účinku v buňce	20
Distribuce v organismu	22
Eliminace léčiv	34
Farmakokinetika	46
Kvantitativní zákonitosti účinků léčiv	54
Interakce léčiva s receptorem	58
Nežádoucí účinky léčiv	72
Farmakogenetika	80
Účinky nezávislé na léčivu	82